

**ЗАКАРПАТСЬКІ  
ПРАВОВІ ЧИТАННЯ**

**TRANSCARPATHIAN  
LEGAL READINGS**



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
Ужгородський національний університет  
Інститут законодавства Верховної Ради України  
Західний регіональний науковий центр НАПрН України  
Пан-Європейський університет (Словаччина)  
Трнавський університет (Словаччина)  
Жешувський університет (Польща)  
Ліга студентів Асоціації правників України  
Європейська асоціація студентів права



# ЗАКАРПАТСЬКІ ПРАВОВІ ЧИТАННЯ

*Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції  
(19-21 квітня 2018 року, м. Ужгород)*

Том 2

Ужгород – 2018

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE  
Uzhhorod National University  
Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine  
Western Regional Science Center of the NALS of Ukraine  
Pan-European University (Slovakia)  
University of Trnava (Slovakia)  
University of Rzeszów (Poland)  
Student League of Ukrainian Bar Association  
European Law Students' Association



Uniwersytet Rzeszowski



PANEURÓPSKA VYSOKÁ ŠKOLA

# TRANSCARPATHIAN LEGAL READINGS

*Materials of the 10-th International Scholarly Conference  
(April 19-21, 2018, Uzhhorod)*

## Chapter 2

Uzhhorod – 2018

Рекомендовано до друку Вченою радою Ужгородського національного університету  
(протокол № 4 від 13 квітня 2018 року)

### Редакційна колегія:

**Копиленко О.Л.** – директор Інституту законодавства Верховної Ради України, академік НАН України, академік НАПрН України, д.ю.н., професор; **Грищук В.К.** – Голова Західного регіонального наукового центру НАПрН, академік НАПрН України, д.ю.н., професор; **Лазур Я.В.** – декан юридичного факультету УжНУ, д.ю.н., професор; **Лемак В.В.** – суддя Конституційного суду України, професор кафедри теорії та історії держави і права УжНУ, д.ю.н., проф., членкор. НАН України; **Сливка О.Г.** – перший проректор УжНУ, д.ф.-м.н., професор; **Розач О.Я.** – проректор із науково-педагогічної роботи УжНУ, д.ю.н., професор; **Elżbieta FERET** – dean of the Faculty of Law and Administration of the University of Rzeszów, dr hab., prof. UR; **Julius Kovach** – doc. JUDr., CSc, Paneurópska vysoká škola; **Barzó Tímea** – head of department, associate professor in the University of Miskolc, Dr., PhD; **Andrea Olsavska** – doc. JUDr. Mgr. Ph.D., Dean of the Law Faculty of the University of Trnava; **Michaela Moravchikova** – ThLic. Mgr. Th.D., Vice-Dean of the Law Faculty of the University of Trnava; **Бисага Ю.М.** – зав. кафедри конституційного права та порівняльного правознавства УжНУ, д.ю.н., професор; **Савчин М.В.** – директор НДІ порівняльного публічного права та міжнародного права УжНУ, д.ю.н., професор; **Андрушко А.В.** – доцент кафедри кримінального права та процесу, к.ю.н., доцент; **Белов Д.М.** – професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства УжНУ, д.ю.н., професор; **Білаш О.В.** – заступник декана юридичного факультету УжНУ, к.ю.н., доцент; **Булеца С.Б.** – завідувач кафедри цивільного права та процесу УжНУ, д.ю.н., доцент; **Динис Г.Г.** – зав. кафедри міжнародного права УжНУ, к.ю.н. доцент; **Карабін Т.О.** – зав. кафедри адмін., фінанс. та інформ. права УжНУ, д.ю.н., доцент; **Котляр О.І.** – доцент кафедри міжнародного права УжНУ, к.ю.н. доцент; **Ленгер Я.І.** – професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства УжНУ, д.ю.н., доцент; **Менджул М.В.** – доцент кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., доцент; **Переш І.Є.** – в.о. зав. кафедри теорії та історії держави і права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Рошканюк В.М.** – зав. кафедри господарського права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Свида Т.О.** – доцент кафедри міжнародного права УжНУ, к.ю.н. доцент; **Семерак О.С.** – професор кафедри кримінального права та процесу, к.ю.н., професор; **Сідак М.В.** – професор кафедри господарського права УжНУ, д.ю.н., професор; **Сливка О.О.** – заступник декана юридичного факультету УжНУ, к.ю.н.; **Ступник Я.В.** – завідувач кафедри кримінального права та процесу, к.ю.н. доцент; **Трачук П.А.** – професор кафедри адмін., фінанс. та інформ. права УжНУ, к.ю.н., професор; **Фрідманський Р.М.** – заступник декана юридичного факультету УжНУ, к.ю.н., доцент; **Черевко П.П.** – заступник декана юридичного факультету, к.ю.н., доцент; **Чепис О.І.** – доцент кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., доцент; **Фазикош В.Г.** – к.ю.н., професор кафедри цивільного права та процесу; **Ярема В.І.** – професор кафедри господарського права УжНУ, д.екон.н., професор; **Величко П.О.** – в.о. голови студентської ради юридичного факультету; **Земанек В.В.** – магістрант юридичного факультету УжНУ; **Дьордь В.В.** – магістрант юридичного факультету УжНУ

Органітет Х Міжнародної науково-практичної конференції «Закарпатські правові читання» може не поділяти думку учасників. Відповідальність за зміст і достовірність поданого матеріалу несуть учасники та їхні наукові керівники.

# ЗМІСТ

<b>ВСТУПНЕ СЛОВО.....</b>	<b>9</b>
---------------------------	----------

<b>Секція I. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА.....</b>	<b>12</b>
---	-----------

Болдижар С. М. ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ НА ЗАКАРПАТТІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	12
Дашковська О.Р. ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА.....	15
Косович В. М. НЕДОЛІКИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ УКРАЇНИ: ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ .....	20
Пеца Д.Д. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ТА СПІВДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	25
Погорєлова З.О. ЯКІ ФОРМИ ВПЛИВУ ГРОМАДСЬКОСТІ НА ЗАКОНОТВОРЕННЯ .....	31
Попович Т. П., Телеп Ю. В. КОНЦЕПЦІЯ ЗЛОЧИНУ І ПОКАРАННЯ У ВЧЕННІ Г. В. Ф. ГЕГЕЛЯ .....	36

<b>Секція II. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО, ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВознавство .....</b>	<b>40</b>
--	-----------

Анісімов О.В. КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ СУДОВОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ В УКРАЇНІ .....	40
Бадида А. Ю. ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЗАСОБАМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ: ОСОБЛИВОСТІ ДОСВІДУ УГОРЩИНИ.....	45
Белов Д. М., Деніса Соукенікова. ПРАВОВИЙ ПРОСТІР ДЕРЖАВИ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД.....	51
Брезіна Т.М. ПРЯМА ДІЯ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ ЗА НОВИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....	56
Волошин О.В. ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ У СВІТЛІ МУНІЦИПАЛЬНОЇ РЕФОРМИ.....	62
Гринь А. СИСТЕМА КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ....	64
Єзеров А.А. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ .....	70
Казакова Л.О. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЗМІСТ ПРАВА НА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ.....	75

Козодаєв С.П., Громовчук М.В. СОМАТИЧНІ ПРАВА ЛЮДИНИ СЕРЕД ІНШИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ.....	80
Куцин Я.М. ПАРЛАМЕНТСЬКА ОПОЗИЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНСТИТУТУ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ .....	85
Лакатош Н. Й. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАНОВЛЕННЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УГОРЩИНІ .....	90
Júlia Ondrová. NIEKOĽKO POZNÁMOK K ČINNOSTI ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY A ÚSTAVNÉHO SÚDU ČESKEJ REPUBLIKY DE LEGE LATA .....	99
Різник Сергій. КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОСТІ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ .....	108
Савчин М.В. КОНСТИТУЦІЙНА ДЕРЖАВА У КОНТЕКСТІ ПРАВОВОГО ПЛЮРАЛІЗМУ (ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ) .....	111
Середа Т.М. ЯК УКРАЇНІ ЗАБЕЗПЕЧИТИ КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПОРЯДОК В УМОВАХ ВІЙНИ .....	123
Фенич Я.В. НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	130
<b>Секція III. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО, ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....</b>	<b>136</b>
Войтко А. А. ЕВТАНАЗІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ .....	136
Гудзеляк О.Р. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІЗОЛЬОВАНИХ ДІЛЯНОК ЗАЛІЗНИЦЬ УКРАЇНИ НА ПРИКОРДОННИХ ЗАХІДНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ ТА КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС .....	140
Дір І.Ю., Палінчак М.М., Стебляк Д.М. ЗАХИСТ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ .....	145
Довба Т. В. ДИПЛОМАТІЯ СВЯТОГО ПРЕСТОЛУ .....	154
Матійчин Н.С. ЕВТАНАЗІЯ ТА ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЖИТЯ В МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	162
Марченко М.О. ДИПЛОМАТІЯ ФРН.....	168
Фурик Б.Ю. ФУНКЦІЇ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ.....	172
<b>Секція IV. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО ....</b>	<b>177</b>
Греца С.М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА І ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ .....	177
Греца Я.В. ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В ПРОЦЕСІ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ.....	183

Кашка В.В. ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН.....	189
Стеблак Д. М., Андріїв Б. Є., Новак О. О. РЕФОРМУВАННЯ ВЛАДИ В НАПРЯМКУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	193
Сухан І.С. ІНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ .....	209
Федик О. В., Борисюк В.С. МОТИВАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ .....	215
Сідей Я. Я. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ В ОБСЯЗІ ЗАСТОСУВАННЯ ЇЇ СУДАМИ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ .....	219
<b>Секція V. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО .....</b>	<b>225</b>
Алексій Р. В. ПРАВОЧИНИ З ВАДАМИ ВОЛІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ ТА ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	225
Ацберггер В.В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПІКИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, ЇХ ВИРШЕННЯ .....	230
Judit Barta. THE REGULATION AND ROLE OF LIFE INSURANCE IN HUNGARY ..	237
Tímea Barzó. SPECIAL PROVISIONS ON SPOUSES' ASSETS REQUIRED FOR ENTREPRENEURIAL AND BUSINESS PURPOSES.....	244
Гербут В.С. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ .....	251
Гончаренко М. ЗАПОВІТ ПОДРУЖЖЯ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ.....	255
Гошовський Є. МЕДИЧНА ПОМИЛКА, ЛІКАРСЬКА ПОМИЛКА ЧИ МЕДИЧНА НЕДБАЛИСТЬ.....	259
Менджул М.В., Ціглер О.О. ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА УГОРЩИНИ.....	266
Піддубна В.Ф. ДЕЯКІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ МАЙНА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА .....	271
Свадеба Н.І. ВПЛИВ КАНОНІЧНОГО ПРАВА НА ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ .....	275
Турянця В.А. ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ В СФЕРІ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ПРО ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИТОРСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ.....	277
<b>Секція VI. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО.....</b>	<b>283</b>
Андрушко А.В. КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПОСТРАДЯНСЬКИХ ДЕРЖАВ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПІДМІНУ ДИТИНИ.....	283

органів державної влади та органів місцевого самоврядування». Отже, змушені констатувати, що в даному випадку відсутня пряма конституційна регламентація права громадян на місцеве самоврядування, з чого випливає необхідність майбутнього обґрунтування окремого конституційно-правового інституту права громадян на місцеве самоврядування.

Вирішення даної проблеми має теоретичне і практичне значення і є необхідним з огляду на те, що нормативно-правова дія відповідного конституційного положення на чинне законодавство відбувається на глибокому рівні конституційного впливу.

Через конституційну регламентацію права на місцеве самоврядування законодавець може передбачити основні параметри тих суб'єктивних можливостей особи, що роблять можливим реалізацію всього комплексу прав, що використовуються при здійсненні місцевого самоврядування.

## СОМАТИЧНІ ПРАВА ЛЮДИНИ СЕРЕД ІНШИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

**Козодаєв С.П.,**

*кандидат юридичних наук,  
доцент факультету післядипломної освіти  
та доуніверситетської підготовки*

**Громовчук М.В.,**

*кандидат юридичних наук,  
доцент кафедри конституційного права  
та порівняльного правознавства*

**Постановка проблеми.** Сучасні виклики, які постають перед людством на сьогоднішній день, дозволяють людині розширювати коло можливостей в галузі медицини, інтернет-технологій, мікробіології, біоетики, права і т.д., а тому і породжують нові права та свободи, які формують нове покоління прав людини - так зване четверте. Правове регулювання прав, що входять до даного покоління залишається не врегульованим на сьогоднішній день, тому дослідження в цьому напрямку є нагальним та актуальним.

**Виклад основного матеріалу.** Права людини, як вірно відзначає Н. Оніщенко, – історично мінлива категорія, яка еволюціонує разом із



суспільством та державою<sup>1</sup>. Багатогранність людини породжує невичерпність її прав. Разом з людиною, її рівнем розвитку та значенням у соціумі постійно змінюються і її права, їх пріоритети<sup>2</sup>.

Відзначимо, традиційно для класифікації прав людини використовують теорію поділу прав людини, яку в свій час розробив французький правознавець К. Васак. Основою цієї концепції є генераційний підхід, а саме, поділ прав на три покоління<sup>3</sup>. Перше покоління становлять громадянські та політичні права; друге покоління – соціально- економічні та культурні права; третє – колективні права, або права “солідарності”<sup>4</sup>.

Хоч загальноприйнята концепція трьох поколінь прав людини авторства вище цитованого вченого і досі вважається фундаментальною базою для правозахисників (як суто наукових сподвижників, так і практиків), та є ґрунтовні підстави виділяти і якісно новий пласт людських прав<sup>5</sup>. Торкаючись дилеми незмінності ключових моральних та (у переважній більшості) правових постулатів, можна стверджувати, що права усіх трьох поколінь у будь-якому разі залишаються ключовим об’єктом правової охорони<sup>6</sup>.

**Аналіз публікацій.** Серед науковців які досліджували соматичні права слід назвати таких науковців як: В. Крусс, А.Семітко, А. Ковлер, О. Старовойтова, М. Лаврик, А. Абашидзе, Ю. Дмитрієв та ін.

Взагалі, концепція “особистих (соматичних) прав” чи “тілесних прав” завдячує своїй появі В. Круссу. Основна ідея зводиться до того, що “серед вимоги особи на межі третього тисячоліття”, можна виділити і відокремити групу таких, які ґрунтуються на фундаменті світоглядної впевненості в праві людини самостійно розпоряджатися своїм тілом: здійснювати

<sup>1</sup> Оніщенко Н. М. Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні: моногр. / Кол. авт.; за ред. Н. М. Оніщенко, О. В. Зайчука. – К., 2007. – С.5

<sup>2</sup> Тиріна М. Покоління прав людини: проблеми сучасної класифікації / М. Тиріна // Держава і право. – 2011. – Вип. 52. – С. 729.

<sup>3</sup> Радзівєвська В. Права людини нового покоління та їх міжнародно-правове регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/ Nvknvvs/20105/radzivsa.ht](http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ Nvknvvs/20105/radzivsa.ht)

<sup>4</sup> Нерсесянц В.С. Філософія права / В.С. Нерсесянц – М.: ИНФРА\*М – НОР-МА, 2005. – С.299

<sup>5</sup> Барабаш О.О. Четверте покоління прав людини: загальнотеоретична характеристика / О.О.Барабаш - [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/32955/1/35-213-217.pdf>

<sup>6</sup> Канья О. А. Четверте покоління прав людини: нагальна потреба чи свідчення втрати моральності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cki.org.ua/wpcontent/uploads/2014/05>.

його модернізацію, реставрацію і навіть фундаментальну реконструкцію, змінювати функціональні можливості організму і розширювати їх техніко-агрегатними або медикаментозними засобами. До того ж автор наголошує на тому, що такі права мають суто особистий характер, та пропонує їх визначити як “соматичні” права (від грец. soma – тіло)<sup>1</sup>.

В 1996 р. А. Семітко запропонував виділити права четвертого покоління, до яких, на його думку, необхідно віднести права людини, пов’язані із здійсненням абортів, евтаназії<sup>2</sup>. На думку О. Аврамової та О. Жидкової, четверте покоління прав людини повинне формуватися на засадах: визнання високого статусу особи; прагнення єдності норм права, моралі, релігії при визначенні поведінки як правової; визнання права на індивідуальність особи, що передбачає повагу до особливих потреб людини, які надають їй можливість бути не схожою на інших; установлення суверенності людини щодо держави<sup>3</sup>.

Разом з тим, теорія соматичних прав людини викликала в юридичному співтоваристві визначений резонанс. Критика, в основному, зводиться до наступного.

По-перше, указується, що це ще одна приречена на провал спроба поєднати право та мораль, додавши ще і релігію, теорія «... псевдонаукова...», як утім, і вся теорія природних прав». Тобто викликає сумнів сама постановка питання про соматичні права. Мабуть, основою такої дискусії є тверде протиставлення позитивістських й інших підходів до праворозуміння, а одним із приводів служить, дійсно, звернення В. Круса до релігійно-філософської думки і наявність відповідних висновків у його роботах: «Конституційне обмеження соматичних прав з’явилося б тим реальним зовнішнім фактором, що сприяв би вирішенню задачі сутнісного подолання гріха (морального зла) у людині»<sup>4</sup>.

Права людини, на нашу думку повинні завжди випливати з норм моралі, адже як стверджував відомий правознавець XIX століття А.Ко-

<sup>1</sup> Крусс В.И. [Электронный ресурс] // Веб-сайт дирекции портала “Юридическая Россия”. – Режим доступа: <http://law.edu.ru/person/person.asp?persID=1126684>.

<sup>2</sup> Корельский В. М. Теория государства и права: учеб. для вузов / под ред. проф. В. М. Корельского и проф. В. Д. Перевалова. – М.: НОРМА–ИНФРА-М, 2000. – С.207

<sup>3</sup> Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми / О. Аврамова, О. Жидкова // Право України. – 2010. – № 2. – С. 103.

<sup>4</sup> Крусс В. И. Личностные (“соматические”) права человека в конституционном и философско-правовом измерении: к постановке проблемы / В.И.Крусс // Государство и право. - 2000. - № 10. - С. 45.

ні який досліджував питання права, моралі та релігії у листі до графа Л. Толстого (12 вересня 1905 року) писав: «Я завжди згадую напис на ратуші в Лугано: «*Quid sunt leges sine moribus – quid sunt mores sine fide?* (які закони без моралі, які звичаї без віри?)»<sup>1</sup>

По-друге, викликає сумніви зміст категорії: «безглуздо вважати соматичним право на смерть і не вважати таким право на реанімацію, право на вживання наркотиків без права на лікування медикаментами і т.д.». Ю. Дмитрієв не може погодитися, зокрема, з думкою про належність даному комплексу права людини на евтаназію<sup>2</sup>.

На наш погляд, питання про те, які права можна назвати соматичними дійсно має основне значення для категорії в цілому, наявність наукових дискусій тут обґрунтовано і необхідно. Взагалі повного зведеного переліку соматичних прав немає, як у теорії, так і в офіційних джерелах. Однак можна навести декілька прав, що є найбільш дискусійними, серед них: право на смерть; право людини відносно її органів; репродуктивні права людини (позитивного характеру – штучне запліднення та негативного характеру – аборт, стерилізація); право на зміну статі; право на клонування як всього організму, так й окремих його органів; право на трансплантацію органів; використання евтаназії тощо<sup>3</sup>.

Відзначимо також, соматичні права людини пов'язані з декількома сегментами правового регулювання суспільних відносин: із конституційною сферою прав та свобод людини, механізмом їх захисту, кримінально-правовою, цивільно-правовими та сімейно-правовими засадами регулювання особистих немайнових прав. Найбільш ґрунтовної та повної правової регламентації соматичні права набувають в рамках медичного права, розвиток та становлення якого є однією із визначальних нових тенденцій формування вітчизняної правової системи. Саме в рамках медичного права здійснюється становлення таких новітніх правових інститутів, пов'язаних із реалізацією соматичних прав, як законодавче забезпечення біоетики, трансплантації, репродуктивних технологій, генної інженерії<sup>4</sup>.

<sup>1</sup> Островська Б.В. Право людини на життя від моменту її зародження в контексті права та моралі. *Filosofski ta metodologični problemi prava*. 2016. № 2 (12)

<sup>2</sup> Дмитрієв Ю. А. [Отклики] / Ю.А.Дмитрієв // Государство и право. - 2003. - № 1. - С. 126.

<sup>3</sup> Мушак Н. Б. Концептуальні підходи до класифікації прав людини в умовах глобалізаційних процесів / Н. Б. Мушак // Часопис Київського університету права. - 2011. - № 2. - С. 300.

<sup>4</sup> Мушак Н. Б. Концептуальні підходи до класифікації прав людини в умовах глобалізаційних процесів / Н. Б. Мушак // Часопис Київського університету права. - 2011. - № 2. - С. 300.

Цілком зрозуміло, правове оформлення соматичних прав людини, в нашій країні перебуває на початковому етапі свого розвитку, в окремих випадках має превентивний характер, і фактично зводиться до заборони (евтаназія, репродуктивне клонування). Стосовно інших соматичних прав можливо констатувати або неврегульованість на законодавчому рівні (наприклад терапевтичне клонування), або недостатній рівень ефективності чинної законодавчої регламентації (щодо репродуктивних прав, трансплантації тощо), що потребує вдосконалення<sup>1</sup>.

Саме тому, цілком поділяємо думку С. Повалій, що розвиток законодавства у сфері здійснення соматичних прав людини повинен здійснюватися комплексно, з урахуванням останніх тенденцій розвитку національної правової системи за двома напрямками:

1) необхідною є імплементація міжнародно-правових норм щодо біоетики до вітчизняного законодавства. Наразі Україна поступово долучається до міжнародно-правового регулювання біоетичних проблем. З метою більш повної реалізації біоетичних принципів в Україні та розширення міжнародної співпраці слід прискорити ратифікацію Конвенції про захист прав та гідності людини у зв'язку із застосуванням досягнень біології та медицини, Конвенції про права людини і біомедицину (Рада Європи, 1997);

2) слід підвищити рівень ефективності саме законодавчого регулювання питань, пов'язаних із здійсненням соматичних прав. В юридичній літературі цілком обґрунтовано піддають критиці надмірний рівень відомчого правового регулювання зазначеної сфери суспільних відносин<sup>2</sup>.

Таким чином, розвиток соматичних прав людини та становлення біоетики пов'язані з низкою питань, які є для них спільними (проблеми евтаназії, абортів, стерилізації, штучного запліднення, корекції статі, клонування, трансплантації тощо), однак якщо біоетика є міждисциплінарним, міжгалузевим науковим напрямом, що поєднує досягнення біології, медицини, філософії, етики та права, то концепція соматичних прав яка складається в рамках юридичної площини,

<sup>1</sup> Завальнюк В.В. Соматичні права людини з позицій юридичної антропології / В.В. Завальнюк // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія», Т. X. / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; – Одеса: Юридична література, 2011 – С. 23.

<sup>2</sup> Повалій С.І. Біоетичні аспекти правового розвитку соматичних прав людини // С.І.Повалій [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/76/12004-bioetichni-aspekti-pravovogo-rozvitku-somatichnix-prav-lyudini.html>

є наслідком необхідності адекватної реакції з боку права на появу та розвиток нових суспільних відносин.

## ПАРЛАМЕНТСЬКА ОПОЗИЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНСТИТУТУ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

**Кущин Я.М.,**

*здобувач кафедри конституційного права  
та порівняльного правознавства  
Ужгородського національного університету,  
прокурор Ужгородської місцевої прокуратури*

Відомий французький вчений конституціоналіст і політолог М. Дюверже стверджував (маючи на увазі двопалатний парламент), що відмінності між «формальною» законодавчою та виконавчою владою не мають принципового значення через те, що, зокрема, лідер партії більшості у парламенті (нижній палаті) фактично контролює обидві «влади». Тому, на його думку, справжній розподіл влад має місце у парламенті між урядом і опозицією<sup>1</sup> [1, с. 91]. Ми ж можемо спостерігати, що і в однопалатному парламенті більшість та створений нею уряд, з одного боку, і меншість, з іншого, перебувають у постійній боротьбі щодо розподілу сфер діяльності і впливу. Саме визначення слова «опозиція» передбачає опір кому -, чому - небудь; протиставлення своїх поглядів, дій або своєї політики іншим поглядам, діям або політиці<sup>2</sup> [2, с. 720].

У свою чергу, парламентська опозиція – це парламентська (депутатська) група / фракція представленої у парламенті політичної партії або коаліція партій, які не згодні з політичним курсом виконавчої влади та/або глави держави з принципових питань державної політики<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup> Дюверже М. Политические партии / Морис Дюверже. – М.: Академический Проект, 2000. – 538 с.

<sup>2</sup> Словник української мови: в 11 т. / ред. кол.: І. К. Білодід (голова) та інші; Акад. наук Укр. РСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1970–1980 – . –Т. 5. – 1974. – 840 с.

<sup>3</sup> Політична наука: Словник: категорії, поняття і терміни / Б. Кухта, А. Романюк, Л. Старецька, Л. Угрин, О. Красівський, Г. Ткаченко / [за ред. Б. Кухти]. – Львів: Кальварія, 2003. – 500 с.